

Bulgaristan'da Balkanolojinin Kurumsal Araştırma ve Eğitimsel Gelişimindeki İlk Teşebbüsler

Mümin Yaşarov İSOV¹

Öz

Bu metin Bulgaristan'da Balkanoloji araştırmaları ve eğitimi üzerine ilk merkez olan Balkan Yakın Doğu Enstitüsünün faaliyetlerine ışık tutmaktadır. Kurum tarafından yayımlanmış olan yıllıklara ve bilimsel dergilere, o dönemin basınına ve mevcut literatüre dayanarak kurumun Balkanolojiye yönelik eğitim ve araştırma amaçları ve etkinlikleri gözden geçirilmiştir. Bu amaçların gerçekleşmesiyle ilişkili olarak Bulgaristan'da iki dünya savaşı arasında sosyal ve siyasi ortam özellikle dikkat çekmektedir. Çünkü bu ortamın dinamikleri enstitü çatısı altında hayata gelmiş olan Balkanolojinin atmaya çalıştığı ilk adımları zorlamıştır.

Anahtar kelimeler: *Balkan tarihi, Balkan Araştırma Merkezi, Bulgaristan.*

¹ Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü, Balkan Tarihi Anabilim Dalı; mumunisov@trakya.edu.tr

Initial Steps of Organizing Balkanistic Science in Bulgaria

Abstract

This text highlights the activities of the first Balkan Studies center in Bulgaria - Balkan Middle East Institute. Based on published higher school yearbooks and journals, contemporary press and the existing literature a review is made of its educational and research purposes related to Balkan studies. In view of their practical realization paying special attention to the social and political environment in Bulgaria between the two world wars, as its dynamics influenced very heavily on the life of Balkan studies in the Institute.

Keywords: *Balkan history, Balkan Research Center, Bulgaria.*

1. Giriş

Balkanların karmaşık bir tarihi vardır. Bu kargaşa, ilk büyük göçlerin başlangıcıyla bin yıllar boyu adeta art arda gelen dalgalar gibi yarımadayı kapsamaktadır.

Eski Yunan, Roma ve Bizans döneminde, Slav devletlerinin kurulması, bu bölgelerde Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselişi ve asırlar boyu hâkimiyeti, zamanla Balkan milliyetçiliğinin doğuşu ve bundan kaynaklanan millî devletlerin meydana gelişi, Avrupa güçlerinin müdahaleleri ile oluşan ve çözülmesi güç olan düğümler, XX. yüzyılın savaş ve devrimler ile olagelen dönüşümler; bütün bunlar Balkanolojinin temelini ve kronolojik çerçevesini çizen art arda gelen, Balkanların zengin tarihinin dönemleridir.

Her dönemde ekonomik, politik, kültürel, dil, maddi yaşam, folklor gibi Balkan halklarında ortak olan özellikler boy gösterir. Bu karmaşık dokunun başarıyla ele alınıp incelenmesi, ayrı ayrı bilimsel metodolojilerin birleştirilmesini gerektirir.

2. Balkanoloji'ye Genel Bir Bakış

Balkan gerçeklerinin çeşitliliği ve ortak yönlerini anlamak, tarihî özelliklerini ve birtakım umumi niteliklerini kavrayıp izah etmek ancak böyle bir yaklaşımla mümkün olabilir.²

Bu bölgede yaşayan halkların tarihsel bağlantılarını anlayabilmek için, zaman içinde tarih ve dil, maddi ve manevi yaşam ile aralarındaki ilişkiden doğan sorunlara yönelik karşılaştırmalı araştırmalar yapılmalıdır. Bu olguların açıklanması, bilimsel yönlerinin izahı, bunların sebeplerini ve sonuçlarını araştırmak gibi bilimsel çalışmalar da Balkanolojinin araştırma sahasına girer.³ Balkanolojinin bilim ve görevleri hakkında, literatürde bir dizi tanımlar mevcuttur.⁴

Bulgar bilim adamı Nikolay Todorov'un genel tanımına göre Balkanoloji, Balkanların geçmişi ve bugünü, kıyaslamalı araştırmalar yaparak Balkan halkları ve ülkeleri arasındaki karşılıklı ilişkileri, onların gelişiminde genel, sosyal, ekonomik, politik ve kültürel hadiseleri inceleyen disiplinler arası bir bilimdir.⁵

² Nikolay Todorov, "Balkanistikata v Bilgariya i Nauçnoto Sytrudniqestvo na Balkanite", *Deveti Septemvri i Balkanite*, Sofya, 1974, s. 205.

³ Age, s. 206.

⁴ Konu ile ilgili literatür hakkında bk. Nikolay Todorov, "Balkanistikata v Bylgariya", *Studia Balcanica*, Cilt II, *Prouçvaniya po Sluçay II Kongres po Balkanistika*, Sofya, 1970, s. 6, dipnot 2.

⁵ Nikolay Todorov, *Razvitie, Postijeniya i Zadaçi na Balkanistikata v Bilgariya*, Sofya, 1977, s. 1-3.

Balkanoloji, komşu Balkan ülkeleri ile bilim ve fikir alışverişinde bulunmadan var olamaz ve sağlıklı bir şekilde varlığını sürdüremez.⁶

Bu bilimin oluşumu, Balkan yarımadasında yaşayan halkların işbirliğinin yeni bir dönemini teşkil eder. Bu gelişme Balkanolojinin doğasında zaten vardır.⁷

Günümüzde Bulgaristan'da Balkanları araştıran ana merkez, Bulgar Bilimler Akademisine bağlı olarak çalışan Balkanoloji Enstitüsüdür. Resmî olarak bu Enstitü Bakanlar Kurulu kararıyla 15 Ocak 1964 tarihinde kurulmuştur.⁸

Enstitünün kurulması, geçen yüzyılda altmışlı yılların başında, uluslararası ilişkilerde meydana gelen olumlu gelişmelerle alakalıdır. Bu dönem, Batı ve Sovyetler gibi iki karşıt blokun, Soğuk Savaş yıllarının başındaki zıtlaşmasının yumuşamasına rastlar. Buna bağlı olarak Balkan devletleri arasındaki ilişkiler de değişmiştir. Mevcut ideoloji ve milliyetçilik kaynaklı gerginliği azaltmak için çeşitli çözümler aranmaya başlanmıştır. Böylelikle Balkan ülkeleri arasındaki işbirliğini ve bilim ortamını da güçlendirecek koşullar sağlanmıştır.

Bölge halklarının dünü ve bugünü üzerine yapılan araştırmalar genişletilerek artık sadece millî tarihlerine değil bu tarih sürecinde oluşan ortak unsurlara da önem verilmeye başlanmıştır.⁹

Balkan ülkelerindeki bilim adamlarının birbirleriyle ilişkileri, onların politik önderleri tarafından da desteklenerek 1963 yılında Güneydoğu Avrupa Araştırmaları için uluslararası bir birliğin kurulmasını sağlamıştır.¹⁰

Yeni kurumun maksadı; *“Balkanoloji sahasında bilimsel araştırmaları teşvik etmek ve genellikle Güneydoğu Avrupasında tarih, arkeoloji, etnografya, dil bilimi, filoloji, edebiyat, folklor, sanat vs. gibi beşeri bilimleri en eski çağlardan günümüze kadar araştırmaktır.”* Bu birlik bütün Balkan ülkelerini bir araya getirmiş, hatta Balkan ülkesi olmayan devletleri de kendi

⁶ Nikolay Todorov, “Balkanistikata v Bılgariya i Nauçnoto Sytrudniqstvo na Balkante”, s. 206.

⁷ *Balkan i Balkantsi*, Beograd 1937, s. 158; “Balkanski İnstitut v Rumıniya”, *Dnevnik Gazatesi*, 22 Şubat 1914, S. 4127, s. 2; “Balkanski İnstitut i Balkanistikata”, *Utro Gazetesi*, 28 Ağustos 1935, S. 7810, s. 4; İliya Bobçev, “Balkanoznaniye”, *Mir Gazetesi*, 8 Temmuz 1936, S. 10789, s. 2; Hristo Peev, “Balkanskiyat İnstitut”, *Mir Gazetesi*, 17 Nisan 1937, S. 110222, s. 5.

⁸ Aleksandır Kostov, “Petdeset Godini İnstitut za Balkanistika”, *Spisanie na Bılgarskata Akademiya na Naukite*, 2014, S. 5, s. 5.

⁹ Age.

¹⁰ Association internationale d'études du Sud-Est européen.

bünyesine kabul etmiştir. UNESCO tarafından da desteklenen bu oluşum Balkan devletlerinde kurulan araştırma merkezlerini de teşvik etmektedir.¹¹

Elbette ki Balkan halklarının dün ve bugününün, sistemli olarak araştırılmasının başlangıcı çok daha eskiye dayanmaktadır. Yazının bundan sonradaki bölümlerinde, Bulgaristan’da bu alanda ilk kurulan benzer bir merkeze ışık tutularak bazı hususlarda komşu Balkan ülkelerinde mevcut olan araştırma kurumları ve onların çalışmalarıyla mukayeseler yapılacaktır.

Balkanlar’da bu alanda ilk merkez, 1904 yılında, Saraybosna’da özel olarak kurulmuş, 1914’te ise devlet enstitüsü hâlini almıştır. Balkan topraklarındaki arkeoloji, tarih ve doğa bilim araştırmalarını Carl Patsch başlatmıştır. Enstitünün yayın organı olan *Zur Kundeder Balkanhalbinsel*’in yayınlarında, 1904’ten 1918’e (kapatılıncaya kadar) kadar değişik ülkelerden, daha çok Bulgaristan’dan olmak üzere tarihçi, coğrafyacı, etnograf, edebiyatçı vs. bilim adamları çalışmıştır. Nispeten daha kısa bir zaman zarfında Saraybosna Balkan Araştırmaları Enstitüsü, o zamanki bilim dünyasında büyük saygınlığa sahip olmuştur.¹²

1914 yılında Bükreş’te açılan Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Enstitüsü, kendi bülteninde Balkan ülkelerinde yayınlanan en önemli eserler hakkında kısa bildirimler ve bibliyografik tanıtımlar yayımlamıştır. Bütün bu çalışmalar Nicolae Iorga tarafından yönetilmiştir.¹³

1924 yılında durdurulmuş olan bültenin yerine, çok sayıda bilimsel araştırmalar içeren yeni bir yayın çıkarılmaya başlanmıştır.¹⁴ Bunun da sorumlu yayımcısı tekrar Iorga olmuştur. Bundan on dört yıl sonra 1938 yılında, Bükreş’te, Victor Papacostea’nın yönetiminde Balkan Araştırma Enstitüsü açılmış¹⁵ ve ‘Balkania’ adında bir dergi çıkarılmaya başlanmıştır.¹⁶ Romen bilim adamları Balkanlarla ilgili onlarca cilt araştırma yayınlayarak Balkanoloji’nin öncülüğünü yapmışlardır.

¹¹ Nikolay Todorov, “Nova Mejdunarodna Organizacija za balkanistika”, *İstoričeski Pregled*, 1963, S. 3, s. 130-131.

¹² “Bosnensko-Hertsegovinskiyat Institut za Balkanski İzdırvaniya v Saraevo”, *Pryaporets Gazetesi*, 2 Kasım 1916, S. 238, s. 1; Nikolay Todorov, “Balkanistikata v Bylgariya”, s. 14.

¹³ “Balkanski Institut v Rumuniya”, *Dnevnik Gazetesi*, 22 Şubat 1914, S. 4127, s. 2; *Bulletin de l’Institut pour l’étude de l’Europe sud-orientale*, Bucarest, 1914-1923, Red. N. Jorga, G. Murgoci, V. Rârvan.

¹⁴ *Revue historique du sud-est européen*, Bucarest, 1924-1942. Dergi aylık çıkmıştır.

¹⁵ “Institut za Balkanski Prouqvaniya v Bukureşt. Zadaçite na Institutata”, *Zora Gazetesi*, 15 Ocak 1944, S. 7365, s. 4.

¹⁶ *Balkania*, Bucureşti, C. I-VIII, 1938-1947.

1934 yılında Yugoslavya'nın başkenti Belgrad'da Balkanoloji Enstitüsünün temeli atılmıştır. Bu Enstitü adına, Petar Skok ve Milan Budimir, *Balkan Araştırmalarına Uluslararası Bir Bakış* adında periyodik bir dergi yayınlamaya başlamışlardır.¹⁷ Saraybosna'daki gibi bu Enstitü de eğitimle ilgilenmemiş sadece araştırmalar yapmıştır.

Bunun yanı sıra bu yönetim, uluslararası platformda ve Balkanlardaki kuruluşları bir araya getirmek adına ilk ciddi denemeyi yapmış¹⁸, bunun ardından da Balkanlar ve Balkan halklarının yaşayışıyla ilgili değişik derlemeler ve monografiler yayımlamıştır.¹⁹

1930 yılında Yunanistan'da 'Balkani' adıyla aylık toplum dergisi çıkmaya başlamıştır. Derginin maksadı, Balkan milletleri ve ülkeleri ile ilgili sorunları farklı yönleriyle araştırmak ve böylece onların yaklaşmalarını desteklemek olmuştur. Bu yayın da farklı Balkan ülkelerinden bilim adamlarının geniş kürsüsü hâline dönüşmüştür.²⁰

Balkanoloji merkezlerinin faaliyetleri, 20. asrın 30'lu yıllarında Balkan ülkeleri arasındaki ilişkileri iyileştirdiği için toplumdan ve politik çevrelerden güçlü bir destek görmüştür. Bunun en bariz örnekleri, 1930'da Atina, 1931'de İstanbul, 1932'de Bükreş ve 1933'de Selanik'te düzenlenen Balkan konferanslarıdır.²¹ Bu konferanslarda, Balkan üniversiteleri arasında Balkan dilleri ve edebiyatları öğretim elemanlarının düzenli olarak değişimi, değişik ülkeler arasında hukuk fakülteleri nezdinde mukayeseli hukuk kürsülerinin açılması, bilim adamları arasında devamlı ilişkilerin kurulması, folklor ürünlerinin ve edebî eser çevirilerinin yapılması gibi öneriler ortaya atılmıştır. Bununla beraber millî edebiyatların en güzide eserlerini Balkan dillerine çevirecek ve yayımlayacak bir yayının evi kurulması fikri öne sürülmüştür.²²

¹⁷ *Revue internationale des Études balkaniques*, Beograd, C. I, 1934. 1941'e kadar yılda iki cilt yayınlanmıştır.

¹⁸ S. S. Bobçev, "Edna Nova Nauka - Balkanologiya", *Slavyanski Glas Dergisi*, 1936, Yıl XXX, Sayı 2, s. 9-19; "Balkanskiyat Institut i Balkanistikata", s. 4; Iliya Bobçev, "Balkanoznanie", s. 2; Hristo Peev, "Balkanskiyat Institut", s. 5.

¹⁹ *Kniga o Balkanu*, Cilt I, Beograd 1936. Serisinden, çeşitli konular hakkında, en fazla Yunanistan, Romanya, Yugoslavya ve Bulgaristan ile ilgili çağdaş şiir sanatı ve edebiyatı içeren, on iki cilt kitap basılmıştır. Bk. Nikolay Todorov, "Balkanistikata v Bylgariya", s. 14, 50. dipnot.

²⁰ *Les Balkans, Athènes*, 1930-1940.

²¹ Nikolay Todorov, *Razvitie, Postijenija i Zadaçi na Balkanistikata v Bylgariya*, c. 7-8.

²² "Mejdubalkansko Duhovno Sbljenje", *Dnevnik Gazetesi*, 4 Temmuz 1931, S. 9466, s. 1.

Bu yılları müteakiben, ortak Balkan Üniversitesi²³ ve ortak Balkan Arkeoloji Enstitüsü²⁴ projeleri geliştirilmiştir. Kültürel işbirliği ruhu içinde yazar, bilim adamı ve aktörlerle bağlantılar kurulmuştur.²⁵

Uluslararası ortamın gittikçe ağırlaşması ve İkinci Dünya Savaşının patlak vermesi, bütün bu olumlu girişimlerin devamını zorlaştırmış ve Balkan halkları arasındaki dostluğun ve yardımlaşmanın zor bir döneme girmesine sebep olmuştur.²⁶

3. Bulgaristan’da ilk Balkanoloji Araştırma ve Eğitim Merkezinin Açılışı, Yapısı ve Akademik Faaliyetleri

Bulgaristan’da, kurumsal olarak ilk Balkanoloji araştırmaları ve Balkanoloji disiplini öğretiminin başlangıcı yaklaşık yüzyıl öncesine dayanmaktadır.

Resmî olarak Sofya’da ilk özel yükseköğretim okulu, 10 Ekim 1920 tarihinde kapılarını açmıştır.²⁷ Kuruluş belgesine göre okul, ‘Sofya Balkan ve Yakın Doğu Enstitüsü’ adını taşımaktadır.²⁸ Bu okulun açılışında, Sofya Devlet Üniversitesi Hukuk Fakültesinin ünlü hocalarından ve aynı zamanda eski Halk Eğitim Bakanı ve Büyükelçi olan Stefan Savov Bobçev’in büyük payı olmuştur.

Özel bir okulun kurulması fikri kendisine, 1918’de yılında Kiev’de, Ortadoğu Enstitüsünün kısa bir dönem için müdürlüğünü yapan P. M. Bogaevski tarafından verilmiştir.²⁹

21 Mayıs 1920’de Müteşebbisler Komitesi toplanarak, bilimsel ve pratik ihtiyaçlar açısından, Sofya’da kurulması düşünülen ve daha sonradan büyük bir Balkanoloji bilim merkezine dönüşmesi beklenen yüksek okulla ilgili konular tartışılmıştır.³⁰

²³ Edin Nov Balkanski Pakt, *Slovo Gazetesi*, 14 Aralık 1936, S. 4337, s.1.

²⁴ “Şte Bıde Sızdaden Balkanski Arheologiçeski İnstitut”, *Dnevnik Gazetesi*, 6 Ağustos 1938, S. 11585, s. 6.

²⁵ Georgi Gılibov, “Tretiyat Tsarigradski Festival”, *Zora Gazetesi*, 27 Ağustos 1937, S. 5451, s. 8; “Bılgarski Pisateli v Tsarigrad”, *Dnevnik Gazetesi*, 27 Mayıs 1939, S. 11828, s. 6; D. B., “Grytsko-Bılgarski Kulturni Vrızkı”, *Dnevnik Gazetesi*, 19 Nisan 1940, S. 12098, s. 4.

²⁶ Nikolay Todorov, *Razvitie, Postijeniya i Zadaçi na Balkanistikata v Bılgariya*, s. 8.

²⁷ “Reç, Proiznesena ot Direktora S.S. Bobçev na 10 Oktomvri 1920 godina po Sluçay Otkrivaneto na Balkanskiya Blizkoiztoçen İnstitut”, *Godişnik na Sbobodniya Universitet (Balkanski Blizkoiztoçen İnstitut)*, Sofya, 1922, s. 33.

²⁸ “Ustav na Balkanskiya Blizkoiztoçen İnstitut v Sofiya”, *Godişnik na Sbobodniya Universitet (Balkanski Blizkoiztoçen İnstitut)*, Sofya 1922, s. 6, 14 (madde 1 ve madde 20).

²⁹ Lilyana Veleva ve Lilyana Piponkova, *Stefan Bobçev 1853-1940*, Sofya 2014, s. 259-260.

³⁰ Age.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda, Bulgaristan tam manasıyla diplomatik yalnızlık yaşamaya başlamış, derin ekonomik, politik ve ruhsal krizlere girmiştir. Müteşebbisler Heyeti, özel eğitim profilli yüksek okulun hizmete sokulması fikri ile, Bulgar Devleti'ni savaş sonrası yaşamış olduğu zor durumdan kurtarmak, ülkenin genel ihtiyaçlarını karşılamak, aynı zamanda da Balkan ve Yakın Doğu ülkeleri ile işbirliğini sağlayacak elemanlar hazırlamak amacı içinde olmuştur.³¹

Tüzük ve öğretim programları, Kiev Yakın Doğu Enstitüsü ve Paris'teki *École libre des sciences politiques*'e göre ayarlanmıştır. 5 Haziran 1920 tarihinde, tüzük onaylanmış ve 1920-1921 akademik yılında, okulun faaliyete geçmesi için yasa çıkarılmıştır.³²

Balkan Orta Doğu Enstitüsü'nün temel amacı, kendi öğrencilerine diplomasi, idari ve ekonomik alanda, iyi bir eğitim vermektir. Özel amacı ise, Balkanlar ve Ortadoğu ile ilişkin tarihsel-politik, etnografik-coğrafi alanda, aynı zamanda devlet hukuku ile mali ve idari konularda öğrencilerine 'geniş bilgiler' vermek ve böylece Bulgaristan'ın komşu ülkelerle 'bilinçli kültürel ve ekonomik ilişkiler' kurma ihtiyacını desteklemektedir.³³

Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda, diplomasi, en yeni politik ve sosyal tarih, aynı zamanda etnografya, siyasi ve ekonomik coğrafya ve uluslararası hukuk gibi dersler sadece ulusal düzlemde değil daha geniş bir Balkan perspektifinde öğretimi ön görülmüştür.³⁴ Balkanoloji bilimlerinin faydasını özümseyen akademik yönetim gelecekte Balkanlar hakkında yeni ders konularını programa almayı da düşünmüştür.³⁵

Enstitüde, özellikle dil öğretimine önem verilmiştir. Her üniversiteli zorunlu olarak bir batı bir de Slav dilini, isteğe bağlı olarak da Romence, Türkçe, Yunanca veya Arnavutça öğrenerek üç yıllık öğretimin sonunda, bu

³¹ Petir Pirvanov, "Za Tretiya Razsadnik na Naukata" (Stefan Bobçev i Svobodniya Universitet), <http://fe.swu.bg/en/wp-content/uploads/5-32013.pdf> (20 Haziran 2016); "Ustav na Balkanskiya Blizkoiztoçen Institut v Sofiya", s. 6-7; G. Kulev, "Otçet za Virveja i Sistoyanieto na Svobodniya Universitet Prez 1921-1922 Akademična Godina", *Godišnik na Svobodniya Universitet (Balkanski Blizkoiztoçen Institut)*, Sofya, 1922, s. 51; S. S. Bobçev, "Kak i Zašto se Osnova Svobodniya Universitet", *Mir Gazetesi*, 7 Ağustos 1940, S. 12004, s. 3.

³² P. Pirvanov, agm.

³³ "Reç, Proiznesena ot Direktora S. S. Bobçev na 10 Oktomvri 1920 godina po Slučay Otkrivaneto na Balkanskiya Blizkoiztoçen Institut", s. 38 – 42; "Ustav na Balkanskiya Blizkoiztoçen Institut v Sofiya", s. 6-7; G. Kulev, "Otçet za Virveja i Sistoyanieto na Svobodniya Universitet Prez 1921-1922 Akademična Godina", s. 51; S. S. Bobçev, "Kak i Zašto se Osnova Svobodniya Universitet", s. 3.

³⁴ "Plan na Lekciite za Trite Kursi i v Trite Otdeleniya na Svobodniya Universitet", *Godišnik na Svobodniya Universitet (Balkanski Blizkoiztoçen Institut)*, Sofya, 1922, s. 16-21.

³⁵ *Zašto i Kak e Osnovan Svobodniyat Universitet, Osnovanie, Zadaçi i Tseli, Ustrojstvo, Akademiquesko i Yuridicesko Položenie (Sporod Ofisialni Danni i Dokumenti)*, Sofya, 1928, s. 12.

dillerde yazılı ve sözlü olarak yetkin olması beklenmiştir.³⁶ Ayrıca Enstitü yönetimi öğrencilerini, önceden belirli Balkanoloji konuları üzerine ilmi çalışmalar yapmaları için, teşvik edici bir fon da kurmuştur.³⁷

Yapısal olarak enstitünün diplomatik-konsolosluk bölümü, idari ve finans bölümü, ticaret ve iktisat bölümü olmak üzere üç temel bölümü (fakültesi) vardır: Bu bölümler, bir kurul tarafından yönetilmiştir. Bu kurul genel toplantıda seçilen yedi profesör üyeden oluşmuştur. İdari işler bir müdür, iki müdür yardımcısı ve bir sekreter tarafından yönetilmiştir.³⁸

İlk müdür olarak Stefan Bobçev seçilmiştir ve Enstitüyü 16 sene (1936'ya kadar) idare etmiştir.³⁹ Öğretmenler, Bulgar aydınlarının elit kısmından ve en başarılı iktisatçılarından, aynı zamanda önceki, mevcut ve gelecekteki bakanlar, başbakanlar, milletvekillerinden seçilmiştir.⁴⁰ Balkan ve Yakın Doğu Enstitüsünün açılışında 32 öğretim görevlisi varken on yıl sonra bu sayı 49'a ulaşmıştır.⁴¹

Öğrencilere gelince, ilk ders yılında sayıları 568'dir. Üç yıl sonra mezun olanların sayısı ise 97'ye ulaşmıştır. Enstitü, on yıl zarfında 1624 mezun vermiş, bunlardan 196'sı (%12) diplomatik-konsoloslugu, 539'u (%33), idari-finansı ve 889'u (%55) ticari-iktisadi bölümünü bitirmiştir.⁴² Açık kaldığı yirmi yıl zarfında da (Nisan 1940'a kadar) üniversite kayıtlarında 20.954 öğrenci bulunmuş, Aralık 1938'e kadar mezuniyete erişen öğrenci sayısı ise 2.962 olmuştur.⁴³

³⁶ "Reç, Proiznesena ot Direktora S. S. Bobçev na 10 Oktomvri 1920 godina po Sluçay Otkrivaneto na Balkanskiya Blizkoiztoçen İnstitut", s. 42; G. Kulev, "Otçet za Virveja i Sistoyanieto na Svobodniya Universitet Prez 1921-1922 Akademiçna Godina", s. 50-51.

³⁷ "Desetgodışninata na Svobodniya Universitet", *X - XII Godışnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya 1932, s. 54; P. Stoyanov, "Otçet za Jivota, Akademiçnata Deyatelnost i Sistoyanieto na Svobodniya Uviversitet Prez Uçebnata 1931-1932 Godina", *X - XII Godışnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1932, s. 80, 105.

³⁸ "Ustav na Balkanskiya Blizkoiztoçen İnstitut v Sofiya", s. 7-8.

³⁹ "Upravlenie i Prepodavateliski Personal na Svobodniya Universitet", *Godışnik na Svobodniya Universitet (Balkanski Blizkoiztoçen İnstitut)*, Sofya 1922, s. 3; "Svedeniya iz Svobodniya Universitet", *Akademiçeski Glas Gazetesi*, 1 Kasım 1936, S. 45, s. 4.

⁴⁰ *Zašto i Kak e Osnovan Svobodniyat Universitet, Osnovanie, Zadaçi i Tseli, Ustrojstvo, Akademiçesko i Yuridiçesko Polojenie (Spored Ofitsialni Danni i Dokumenti)*, Sofya, 1928, s. 54-57; Lilyana Veleva ve Lilyana Piponkova, age, s. 263-264.

⁴¹ S. S. Bobçev, "Otçet za Jivota, Akademiçeskata Deyatelnost i Sistoyanieto na Svobodniya Universitet Prez 1929-1930", *X - XII Godışnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya 1932, s. 56; S. S. Bobçev, "Kak i Zašto se Osnova Svobodniya Universitet", s. 3.

⁴² "Broy na Studentite, Zavırşili Svobodniya Universitet ot 1922-1923 do 1932-1933 Uçebna Godina", *XIII Godışnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1933, s. 55.

⁴³ *Stenografski Dnevniçtsi na XXV Obiknoveno Narodno Sbranie, Pırva Redovna Sesiya, Kniga 3*, Sofya, 1941, s. 1370.

Balkan ve Yakın Doğu Enstitüsü eğitimin dışında başka önemli faaliyetlerde de bulunacağını vaat etmiş, özellikle de Balkan ve Yakın Doğu bölgelerine ait olan konuları ve sorunları irdeleyeceğini belirtmiştir.⁴⁴

Doğal olarak ilk yıllarda öğretim üyelerinin temel hedefi, öğrencilerin normal eğitim süreçlerini devam ettirebilmek için kitap yazmak olmuştur.⁴⁵ Bu kitapların çoğu iktisadi bilgiler içermelerine rağmen bunların arasında ünlü Bulgar tarihçi Vasil Zlatarski'nin *Yeni Siyaset ve Sosyal Tarih*'i,⁴⁶ başbakanlık yapmış olan Stoyan Danev'in *Diplomasi Tarihi*⁴⁷ gibi Balkanoloji konusunda bilgi veren eserler de mevcuttur. Üniversite yönetimi, kendi öğrencilerine ders kitapları ve yardımcı ders kitapları hazırlamaktan başka, kendi tüzüğü doğrultusunda *Balkan ve Yakın Doğu Enstitüsü Haberleri* başlığı altında periyodik bir dergi yayınlama niyetine girmiş ve bu dergide Yakın Doğu ve Balkan halklarının hayatını araştırmak için özel gayret göstereceğini beyan etmiştir.⁴⁸

Bu dergi 1929 yılında *Revue Scientifique* (Bilimsel Bakış) adıyla yayın hayatına başlamış -aşağıdaki bölümde anlaşılacağı gibi- zamanla da Enstitünün Balkan profilinin nasıl önemini yitirdiği görülecektir. Akademik kurul özel yönerge hazırlamış, yayın komitesi oluşturmuştur. İlk sayıda, Bilimsel Bakış dergisinin içeriğini ve yönünü belirleyen, amaç ve görevlerini kapsayan bir program yayınlanmıştır.⁴⁹ Dergide bütün öğretim üyeleri bilimsel yazılarını yayınlarak bilimsel çalışmalarını tanıtabilmekte ve aynı zamanda da öğrencilerin eğitim için kaynak bulmalarına yardımcı olabilmekteydiler.⁵⁰

Ana kısımda, üniversitede okutulan derslerle ilgili araştırmalar, monografiler ve diğer ilmi konular içeren makalelere çok önem verilmiştir. Ayrıca ihtisaslaştırılmış Bulgarca ve yabancı dillerde yayınlanmış olan özellikle iktisadi karakterdeki bibliyografik tanıtımlara da yer almıştır. Resmî bölümde ise Akademik Kurulun bütün karar ve emirleri ve Bulgaristan'daki yüksek eğitimle ilgili devlete ait resmî belgeler yer almıştır. Ayrıca, Bilimsel

⁴⁴ *Zašto i Kak e Osnovan Svobodniyat Universitet, Osnovanie, Zadaçi i Tseli, Ustrojstvo, Akademiquesko i Yuridičesko Položenie (Spored Ofitsialni Danni i Dokumenti)*, s. 11-12.

⁴⁵ Lilyana Veleva ve Lilyana Piponkova, age, s. 277-278.

⁴⁶ Vasil Zlatarski, *Nova Političeska i Socialna İstoriya na Bulgariya i Balkanskiya Poluoströv*, Sofya 1921.

⁴⁷ Stoyan Danev, *Oçerk na Diplomaticheskata İstoriya na Balkanskite Durjavi*, Sofya, 1922.

⁴⁸ *Zašto i Kak e Osnovan Svobodniyat Universitet, Osnovanie, Zadaçi i Tseli, Ustrojstvo, Akademiquesko i Yuridičesko Položenie (Spored Ofitsialni Danni i Dokumenti)*, s. 45.

⁴⁹ "Zadaçi i Programa na Nauçen Pregled", *Nauçen Pregled Dergisi*, 1929, Yıl I, S. 1, s. 3-4.

⁵⁰ Petr Pırvanov, agm.

Bakış dergisi, yüksekokuldaki hayat hakkında farklı görüşlere ve bilgilere aynı zamanda Balkan Orta Doğu Enstitüsü gibi benzer diğer okulların faaliyetlerine de yer vermiştir.⁵¹

Balkanistik bilginin doğrultusunda ve özellikle Türkiye ile ilgili mevzuat ve Türkiye’deki reformlar hakkında yazılan makaleler dergide, oldukça geniş bir yer kaplamıştır. Bu makaleleri Stefan Bobçev kaleme almıştır.⁵² O bu konuları gıpta edilecek bir şekilde takip etmiş ve bu konular üzerine Bilimsel Bakış dergisinden önce, Sofya Üniversitesi Hukuk Fakültesinin saygın bilimsel dergisinde yayınlamaya başlamıştır.⁵³

Bobçev, Türkiye’deki gelişmelere büyük önem vermiştir. Bu önem, 1926 yılında Enstitünün bayram gününde, “Türkiye’nin bugünkü devlet düzeni” konusunda yapmış olduğu akademik konuşmada kendini göstermiştir.⁵⁴ Açıkça iddia edilebilir ki, Bobçev Bulgar entelektüelleri arasında, Türkiye Cumhuriyeti sorunları hakkında, en sistemli çalışmalar yapan bilim adamıdır. Onun makaleleri, Türkiye hakkında çok olumlu görüş içermekte ve bu yazılar sadece bilim adamları ve üniversite öğrencileri tarafından değil entelektüel Bulgar halkı tarafından da rağbet görmüştür.⁵⁵ Böylelikle Bobçev, iki dünya savaşı arasında, Bulgar kültür ortamında Türklere ve Türk devletine karşı pekişmiş olan olumsuz bakışı, menfaat gözetmeksizin yumuşatmaya çalışan Bulgar ilim adamlarının arasında en ön saflara çıkmıştır.⁵⁶

Bilimsel Bakış dergisinde, Bulgar ve yabancı araştırmacıların kültürel tarihini içeren aynı zamanda politik ve ekonomik sorunları dile getiren eserler hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca dergide, düzenlenen ya da yakla-

⁵¹ “Zadaçi i Programa na Nauçen Pregled”, s. 3-4.

⁵² S. S. Bobçev, “Nay-Novite Konstitutsionni i Sotsialno-Kulturni Reformi na Turskata Republika”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1929, Yıl I, S. 1, s. 5-32; S. S. Bobçev, “Kak, Koga i Zašto Premahnaha v Turtsiya Sultanata i Halifata?”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1929, Yıl I, S. 2, s. 3-29; S. S. Bobçev, “V Nova Turtsiya. Sled Velikite Reformi – Po-Malki Finansovo-Stopanski Naredbi”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1931, Yıl III, S. 3, s. 247-260; S. S. Bobçev, “Preobrazovatelni Kopneji i Dostijeniya v Nova Turtsiya”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1932, Yıl IV, S. 1-3, s. 11-28; S. S. Bobçev, “Vajni Politicheski, Sotsialni i Kulturni Reformi v Nova Turtsiya”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1934, Yıl VI, S. 1-3, s. 71-82.

⁵³ S. S. Bobçev, “Za Nova Turtsiya i Neynata Konstitutsiya”, *Yuridicheski Pregled Dergisi*, 1925, Yıl XXVI, S. 7-8, s. 281-300; S. S. Bobçev, “Dirjavno-Pravni i Obştestveni Reformi v Nova Turtsiya”, *Yuridicheski Pregled Dergisi*, 1925, Yıl XXVI, S. 9, s. 361-368.

⁵⁴ “Dirjavniyat Stroy na Segaşna Turtsiya - Akademiçna Reç, Proiznesena ot Prof. S. S. Bobçev, Direktor na Svobodniya Universitet na 1 Noemvri 1926 Godina na Tirjestvenoto Sıbranie-Godişen Praznik”, *V Godişnik na Svobodniya Universitet*, Sofya 1926, s. 59-78.

⁵⁵ Stefan Bobçev’in yukarıdaki bahsedilen bir makalesi hakkında geniş ve olumlu bir değerlendirme için. Bk. *Uçilişten Pregled Dergisi*, 1933, Yıl XXXII, S. 5, s. 685-689.

⁵⁶ Mümin İsoy, “Bulgar Basınında Türkiye Cumhuriyeti’nin İlanı”, *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, Cilt V, S. 1, Temmuz 2016, s. 135.

şan bilimsel toplantılar, diğer özel forumlar, bazı önemli girişimler, enstitülerin etkinlikleri ya da ileri gelenleri vb. hakkında bilgiler de yer almıştır. Okurlarına, Bulgar ve yabancı periyodik basın hakkında, neyi nerede bulup okuyacaklarını, ilgilendikleri sorunlarla ilgili çözümleri nerede bulacakları hakkında bilgiler verilmiştir.

Bilimsel Bakış dergisinin Balkanoloji hassasiyeti, komşu Yunanistan⁵⁷ ve Yugoslavya'daki⁵⁸ politik, ekonomik, toplumsal ve kültürel hayata dair, yeni çıkan kitaplar hakkında yayınladığı tanıtım yazılarında da görülmektedir. Derginin editörlerinin gözünden etnografik içerikli kitaplar da kaçmamaktadır. Örnek olarak Romanya'da basılmış Balkan halklarının atasözlerini değerlendiren bir kitap gösterilebilir.⁵⁹

Aynı zamanda, Bulgaristan'ın güneydoğu komşusunda akademik ortamda meydana gelen gelişmelerin ve yeniliklerin de gözden kaçmadığı ortadadır. Örneğin, azimli bir şekilde çalışan Stefan Bobçev, Türk tarih ve hukuk biliminin teşkilatlanması, etkinlikleri ve bu çalışmalarla ilgili yayınlanan literatür hakkında bilgiler sunmuştur.⁶⁰

Geniş kitlelerin o günkü 'Yeni Türkiye'sine' karşı gösterdiği ilgiden dolayı, Stefan Bobçev Fransızca olarak yayınlanan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi hakkında, yeniden tanıtım makalesi yazmıştır. (*Histoire de la Republique Turque*. Redige par la societe pour l'Histoire Turque, 5 tableaux - 12 cartes - 176 figures, İstanbul, 1935).⁶¹

Ayrıca Ali Haydar'ın Bulgaristan'daki kültür ve eğitim hakkında yazdığı kitap için de olumlu görüşler bildirmiştir. (*Bulgaristan Maarifi*, İstanbul, 1931).⁶²

Bu özel yüksekokul, Balkanolojiye önem verdiği için Balkanlar tarihi hakkında yayımlanan ve önem taşıyan eski kaynakları yayınlamayı ve incelemeyi kendine borç bilmiştir.⁶³ Fakat bunu ne yazık ki her zaman yapamamıştır.

⁵⁷ "Knigopis", *Nauçen Pregled Dergisi*, 1935, Yıl VII, S. 1-3, s. 80-82.

⁵⁸ Age, s. 83-85.

⁵⁹ "Etnografiya", *Nauçen Pregled Dergisi*, 1935, Yıl VII, S. 1-3, s. 127-128.

⁶⁰ "Knigopisni Otvizi i Belejki", *Nauçen Pregled Dergisi*, 1932, Yıl IV, S. 1-3, s. 105-109.

⁶¹ "Knigopis", *Nauçen Pregled Dergisi*, 1935, Yıl VII, S. 1-3, s. 88-94.

⁶² "Knigopisni Otvizi i Belejki", *Nauçen Pregled Dergisi*, 1931, S. III, S. 3, s. 271-272.

⁶³ P. Stoyanov, Predgovor kim Bilgarskiya Prevod", *XVII Godişnik na Vişseto Uçilişte za Turgovsko-Stopanski i Obştestveno-Politiçeski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1938, s. 3.

1930 yılında Vasil Zlatarski, 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşına katılmış bir askerinin mektuplarını yayınlamıştır. Bu mektuplar, Edirne'nin Ruslar tarafından işgaline ve Edirne Barış Antlaşması'nın imzalanmasına ışık tutmuştur.⁶⁴ Bu olaydan sekiz yıl sonra Ahmet Refik'in 1933 yılında Türkiye'de hazırlayıp yayınladığı Türk idaresinde Bulgaristan adlı belgelerden oluşan derleme tercüme edilip yayınlanmıştır.⁶⁵

1925 yılında Sofya Halk Kütüphanesinin müdürü, Osmanlı arşivlerinde araştırma yapmanın çok önemli bilimsel bir vazife olduğunu ve bu arşivlerdeki çalışmalarla, Bulgarlarla Türkler arasındaki politik, etnografik ve kültürel ilişkilere ait birçok soruya cevap verme imkânı bulunacağını Eğitim Bakanlığına bildirmiştir.⁶⁶ Bu durumu iyi bilen enstitü bilim adamları, ürkekçe de olsa, hükümetten, Sofya Halk Kütüphanesinin Şarkiyat Şubesinde bulunan zengin Osmanlı arşivlerinin araştırılmaya başlanması ve bu konuda yoğunlaşılması için çağrıda bulunmuşlardır.⁶⁷ Bu çağrı, farklı sebeplerden dolayı özellikle Osmanlı idaresine duyulan ön yargılar nedeniyle sorumlu kurumlar tarafından yanıtız bırakılmıştır. Zaten uzun yıllardan beri bu hep böyle süregelmiştir. Bulgaristan'da uzun yıllardır yer alan ve konulan Osmanlı kaynaklarına kayıtsız kalınmış, bundan sonraki yıllarda da planlı bir gelişim sistemi oluşturulmamış, ayrı ayrı evrakların keşfedilmesi, onların bilimsel araştırmalar için açılması göz ardı edilmiştir.⁶⁸

Balkan Yakın Doğu Enstitüsü, birçok üniversite, ticari akademi, enstitü ve bilim adamları ile bağlantılar kurmuş, onlara mektup, broşür ve kendi periyodik yayınlarını göndermiştir.⁶⁹ Akademik hayatın kalitesini yükseltmek

⁶⁴ Vasil Zlatarski, "Kak Bil Zavzet Odrin ot Rusite i Bil Sklyuçen Odrinskiya Mir v 1829 Godina "Spored Pismata na Edin Oçevidets i Uçastnik", *Nauçen Pregled Dergisi*, 1930, Yıl II, S. 3, s. 33-72.

⁶⁵ Ahmet, Refik, "Bylgariya Pod Tursko Upravlenie", *XVII Godişnik na Vişeto Uçilişte za Tyrgovsko-Stopanski i Obştestveno-Politiçeski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1938, 5-114. s. İlk baskısı hakkında. Bk. Ahmet Refik, "Türk İdaresinde Bulgaristan (973-1255)", *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, İstanbul 1933, C. VIII, S. 6, s. 62-96; S. 7, s. 1-44.

⁶⁶ Boris Nedkov, "Orientalistikata v Sofiyskata Narodna Biblioteka", *Godişnik na Bılgarskiya Bibliografski İnstituit za 1945-1946*, Sofya, 1948, s. 239.

⁶⁷ "Tyurkologiya i Borba za Pravo Prez Vreme na Osmanskoto Vladiqestvo", *Nauçen Pregled Derdisi*, 1934, Yıl IV, S. 1-3, s. 148-150.

⁶⁸ Vasil Şanov, "Za Starite Turski Arhivni Knigi v Bylgariya", *Mir Gazetesi*, 27 Nisan 1936, S. 10730, s. 3; Boris Nedkov, "Orientaliskiyat Otdel na Dyrjavna Biblioteka Vasil Kolarov", *İzvestiya na Narodna Biblioteka Vasil Kolarov za 1954*, Sofya, 1956, s. 114.

⁶⁹ Örnek olarak gösterilen Yıllıkların "Nauçni Obştuvaniya i Yubileyni Pozdravi" bölümlerine bk. *XIV Godişnik na Svobodniya Universitet za Dyrjavni (Politiçeski) i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya 1934, s. 40-41; *XV Godişnik na Svobodniya Universitet za Dyrjavni (Politiçeski) i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1935, s. 48-49; *XVI Godişnik na Svobodniya Universitet za Dyrjavni (Politiçeski) i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1937, s. 9.

amacıyla dış ülkelerden bilim adamları davet edilmiş ve bu bilim adamlarına kendi uzmanlık sahalarında halka açık konferanslar verme imkânı sağlanmıştı.

Balkanoloji sahasında Balkanlardaki azınlıkların dilleri,⁷⁰ Birinci Dünya Savaşında Türkiye'nin Balkan politikası, Akdeniz bölgesinin jeopolitiği⁷¹ gibi konuları irdelenmiştir.

Diğer uluslarla bilimsel iletişim sürecinde ve uluslararası bilim çalışmalarında, Bulgar bilim adamlarının ve Bulgar basınının ilgisini en çok Belgrad Balkan Enstitüsünün çalışmaları çekmiştir. Bu Enstitü kurulur kurulmaz, Balkanoloji için “çok faydalı” bir bilim kurumu olarak nitelendirilmiş⁷² ve kısa bir zamanda Bulgaristan'da saygınlık kazanmıştır.⁷³ Balkan Yakın Doğu Enstitüsünün kurucusu Stefan Bobçev nâhak yere ona “gerçek Balkanoloji” adını vermemiştir. Yugoslav Enstitüsünde yayınlanan Balkanolojinin gayesine ve önemine ait araştırma yazıları ve değişik ülkelerden bilim adamları ile güzide uzmanların makaleleri birçok Bulgar bilim adamının özentileri için örnek model hâline dönüşmüştür.⁷⁴ Belgrad Enstitüsü ile bu ilişkiler Bulgar tarihçilerine, etnograflarına, folklor ve coğrafya çalışması yapanlara ve dilbilimcilerine uluslararası yayınlarında eserlerini yayınlama ve bilimsel tartışmalara katılma imkânı sağlamıştır.⁷⁵

Balkan Yakın Doğu Enstitüsü oluşum sebeplerinden bir tanesi de Balkanoloji ile ilgili büyük bir kütüphane oluşturmaktır.⁷⁶ Enstitünün yıllık raporlarında, bu alanda somut adımlar atılıp atılmadığı görülmemektedir. Öyle veya böyle 1933 yılında kütüphanede mevcut kitap sayısı 5000 civarındaydı. Aynı yıllarda kütüphaneye 23 Bulgar ve 22 yabancı dergiden başka en saygın Bulgar gazeteleri ve birkaç yabancı gazete girmektedir.⁷⁷ Kütüphane,

⁷⁰ “Posešteniya na Svobodniya Universitet ot Çujdentsi i Obştestvenitsi”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1930, Yıl II, S. 3, s. 22-23.

⁷¹ “Nauçni obştuvaniya i Yubileyni Pozdravi”, *XVI Godişnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni (Politiqueski) i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1937, s. 9.

⁷² “Balkanski İnstitut v Belgrad”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1934, Yıl VI, S. 1-3, s. 147.

⁷³ “Balkanskiyat İnstitut i Balkanistikata”, s. 4; İliya Bobçev, “Balkanoznanie”, s. 2; Hristo Peev, “Balkanskiyat İnstitut”, s. 5.

⁷⁴ S. S. Bobçev, “Mejdunaroden Pregled za Balkanski Prouçvaniya”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1935, Yıl VII, S. 1-3, s. 119-125; S. S. Bobçev, “Edna Nova Nauka - Balkanologiya”, s. 9-19.

⁷⁵ “Balkanski İnstitut v Belgrad”, s. 147-148.

⁷⁶ “Reç, Proiznesena ot Direktora S. S. Bobçev na 10 Oktomvri 1920 godina po Sluçay Otkrivaneto na Balkanskiya Blizkoiztoçen İnstitut”, s. 43.

⁷⁷ S. S. Bobçev, “Otçet za Jivota, za Akademiceskata Deyatelnost i Sistoyanieto na Svobodniya Universitet Prez Uçebnata 1932-1933 Godina”, *XIII Godişnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni (Politiqueski) i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1933, s. 26.

Sofya'daki yabancı elçiliklerden devamlı bağış olarak kitap ve dergi almaktaydı.⁷⁸ Enstitünün kapatıldığı tarihte mevcut kitap sayısı 7000'e ulaşmıştır.⁷⁹ Yeni alınan kitapların içeriği okutulan derslerle, bilimsel konularla ve üniversitelilerin pratik çalışmalarıyla ilişkili seçilmeye devam edilmiştir.⁸⁰

4. Balkan ve Yakın Doğu Enstitünün sorunları

Balkan Yakın Doğu Enstitüsü faaliyette bulunduğu süre zarfında sürekli eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştirileri eğitimi aksatma maksadıyla, en başta Sofya Üniversitesi yapmaktaydı. Bu saldırılara karşı Enstitü yönetimi birçok girişimlerde bulunmuş, meşrutiyetini kanıtlamak için eğitim kalitesini yükselterek kamu ve devletin bu Enstitüden ne kadar çok faydalandığını ispatlamaya çalışmıştır.⁸¹

Enstitüye yöneltilen bazı itirazlar taşıdığı isimle ilgili olmuştur. Yani böyle bir isim taşıyan yüksekokulların, akademik standartları tamamıyla kapsayamayacağı yönündedir.⁸² Ancak bir kurumun ismi öyle veya böyle onun profilini yansıttığına göre bu eleştiri, sadece akademik yapısı hakkında değil, Balkanolojik özeliğine de yöneliktir.

Balkan Yakın Doğu Enstitüsünün ürettiği “millî değerler dışında bulunan”, yani Balkanolojik kapsamlı bilgilere karşı alınan tavır muhtemelen 20'li yılların sonuna doğru, Bulgar toplumunda meydana gelen bazı gelişmelerden kaynaklanmıştır.

Tam o sırada, toplum Birinci Dünya Savaşı neticesinde ortaya çıkan (psikolojik şok da dâhil olmak üzere) ana hasarları aşmış, 1923 ila 1925 yıllar arasında meydana gelen şiddetli siyasi çatışmalar sona ermiş ve ülke politik anlamda barışa kavuşmuştur. Gündeme yavaş yavaş ekonomik, sosyal ve kültürel konularla birlikte, iç ve dış siyasi durum hakkında yeniden değerlendirme yapılması gerektiğine dair talepler girmeye başlamıştır.

⁷⁸ Age, s. 26.

⁷⁹ “Svobodniyat Universitet i Vişite Spetsialni Uçilišta”, *Akademiçeski Glas Gazetesi*, 10 Mart 1939, S. 70, s. 3.

⁸⁰ T. Kulev, “Otçet za Akademiçnoto Sistoyanie i Deyatelnost na Svobodniya Universitet Prez Uçebnata 1935-1936 Godina”, *XVI Godişnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni (Politiçeski) i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1937, s. 31.

⁸¹ Petır Pırvanov, agm; Daha ayrıntılı bk. P. Stoyanov, “Otçet za Akademiçnata Deyatelnost i Sistoyanieto na Svobodniya Universitet Prez Uçebnata 1936-1937 Godina”, *XVII Godişnik na Vişeto Uçilişte za Tyrgovsko-Stopanski i Obştstveno-Politiçeski Nauki v Sofiya*, Sofya 1938, s. 2-3; *Zašto i Kak e Osnovan Svobodniyat Universitet, Osnovanie, Zadaçi i Tseli, Ustrojstvo, Akademiçesko i Yuridiçesko Polojenie (Spored Ofitsialni Danni i Dokumenti)*, s. 3.

⁸² Age, s. 44-45

Kamusal alanda, otoriter ve faşist programlarla, görevleri etkin bir milliyetçilik olan örgütler ortaya çıkmaya başlamıştır. Varsayımlara göre bunlar, farklı fikirlere, oluşumlara ve kimliklere hoşgörüsüdür.⁸³

Bu bağlamda Bulgar kültür ortamı yabancı değerlere ‘savunmasız ve suç mahiyetli bir açıklılık’ gösteriyor diye yapılan suçlamalar, aşırı milliyetçi çağruları da gittikçe artırmıştır.⁸⁴ Bu sebeple de Balkan Yakın Doğu Enstitüsünün eleştirmenlerinin, sadece Enstitünün akademik yapısı ile ilgili değil sunduğu Balkanolojik bilgilere yönelik de keskin yorumlar yaptıkları söylenebilir. Bu yönde 1931 yılında tüzüğünde yapılmış olan bir değişiklik yeterince açık delildir. Buna göre Balkan Yakın Doğu Enstitüsünün ismi Devlet (Siyaset) ve İktisat Bilimleri Serbest Üniversitesi olarak değiştirilmiştir.⁸⁵

Daha önce başlatılmış ders elemeleri yeni tüzüğün kabul edilmesiyle de sürdürülmüştür. Böylece zaten önceden ağırlık taşıyan idari-mali ve ticari-iktisadi eğitim,⁸⁶ daha da güç kazanmış ve bu gelişme sonraki yıllarda da devam etmiştir.⁸⁷ Aynı zamanda, Balkanolojik bilgiyi içeren derslerin hükmü azalmış, diploması, yeni politik ve sosyal tarih bilimleri, Balkanolojik karakterini kaybederek millî çerçevede hapsolmuştur.⁸⁸ Böylece eğitimde sadece Balkan dilleri kalmıştır.⁸⁹ Aynı zamanda, Enstitüdeki bilimsel araştırmaların etkinlikleri de gerilemiştir.

1928 yılına doğru açılışından sekiz yıl sonra Enstitü yönetimi, başta Yakın Doğu, Balkanlar ve Slav toprakları olmak üzere bilimsel araştırma etkinliklerini en yakın zamanda başlatacağını bildirmişti.⁹⁰ Balkan Yakın Doğu Enstitüsünün, Balkanoloji alanındaki çalışma isteği daha sonraki yıllarda da devam etmiştir.⁹¹

⁸³ Rumen Daskalov, *Bilgarskoto Obştestvo. 1878-1939*, Cilt II, *Naselenie, Obştestvo, Kultura*, Sofya 2005, s. 435, 508-509, 512; Nikolay Poppetrov, ve Voin Bojinov, *Natsionalno Mogiştta i Obedinena Bilgariya Formatsite na Radikalnata Desnitsa i Natsionalniyat Vıpros*, Sofya, 2014, s. 18; Sotsialno Nalyavo, *Natsionalizim – napred. Programni i Organizatsionni Dokumenti na Bilgarski Avtoritaristki Natsionalistiçeski Formatsii*, Yayına Hazırlayan Nikolay Poppetrov, Sofya, 2009, s. 7, 23, 30.

⁸⁴ Pepka Boyajieva, “Svobodniyat Universitet ili Tsenata na Pravoto da Bıdeş Razliçen”, <http://www.razum.org/bg/archive/49-svobodniqt-universitet-ili-tzenata-da-budesh-razliçen.html> (20 Haziran 2016)

⁸⁵ “Ustav na Svobodniya Universitet za Dırjavni (Politiçeski) i Stopanski Nauki v Sofiya”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1931, Yıl III, S. 3, s. 3, 13 (madde 1 ve madde 21).

⁸⁶ “Podobreniya i Usvirşenstvaniya v Prepodavneto”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1930, Yıl II, S. 3, s. 24-25 (Serbest Üniversite’nin 10. Yıl dönemi ile ilgili özel sayı).

⁸⁷ P. Stoyanov, “Otçet za Akademıçnata Deyatelnost i Sistoyaneto na Svobodniya Universitet Prez Uçebnata 1936-1937 Godina”, s. 6-7.

⁸⁸ “Uçenie i İzpiti”, *X - XII Godiştik na Svobodniya Universitet za Dırjavni i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya 1932, s. 17-20.

⁸⁹ “Uçenie i İzpiti”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1931, Yıl III, S. 3, s. 7-10.

⁹⁰ *Zaştto i Kak e Osnovan Svobodniyat Universitet, Osnovanie, Zadaçi i Tseli, Ustrojstvo, Akademıçesko i Yuridıçesko Polojenje (Spored Ofıstialni Danni i Dokumenti)*, s. 12.

⁹¹ İliya Bobçev, “Balkanoznanie”, s. 2.

Ancak, bu adımlar büyük ölçüde atılamamıştır. 1935 yılına doğru üniversitenin kapatılmasına yakın, ders kitapları hazırlamak, üniversite yönetiminin bilimsel yayıncılık programında önceliklerinden biri olmuştur.⁹² Öğretim görevlileri ve bilim adamlarının araştırma kapsamı öylesine sınırlandırılmıştır ki üniversite mevcudiyetinin sonuna kadar kendi bilim kadrolarını yetiştirememiş, dışardan hoca ithal etmek zorunda kalmıştır.⁹³

Tabii ki Balkan Yakın Doğu Enstitüsünün önündeki güçlükler ve özellikle Balkanolojinin gelişmesine yönelik belirli engeller sadece Sofya Üniversitesinin saldırılarından kaynaklanmamıştır. Özel bir merkez olarak kurulsun bile yönetimini devlet ve kamu kuruluşları tarafından maddi ve manevi desteğe ihtiyaç duymuştur.⁹⁴ Fakat Enstitü böyle bir destek almamış, tek başına var olma savaşı vermiştir.⁹⁵

Devletin Enstitüye karşı olan tutumunu, daha bariz bir şekilde anlayabilmek için genel bilim politikalarına daha geniş bir açıdan bakılması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığı zaman, savaş yılları esnasında bilimin, devlet politikası olarak ön sıralarda yer almadığı görülmektedir.

Devlet, yüksek bütçe açıkları, büyük iç ve dış borç sorunları ve benzer birtakım ciddi mali zorluklar da yaşamaktadır. Bu alanda yaşanan sorunlar, 1929 yılında küresel ekonomik krizin başlamasıyla hızla Bulgaristan sınırlarına ulaşmış ve daha da derinleşmiştir.⁹⁶ Bilime yönelik yapılan harcamalardaki sınırlamalar ve bu alandaki genel politik sıkıntılar Enstitünün gelişimini engellemiştir. Bu yüzden de ülkede güçlü araştırma merkezleri kurulamamıştır. Yurt dışında da rağbet gören büyük bilimsel başarılarla, bilim adamlarının kişisel azmiyle ulaşılmıştır.⁹⁷

⁹² D. Mişaykov, "Otçet za Akademičeskata Deyatelnost i Sistoyanieto na Svobodniya Universitet Prez Uçebnata 1934-1935 Godina", *XV Godišnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni (Političeski) i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1935, s. 48.

⁹³ P. Stoyanov, "Otçet za Jivota, Akademičnata Deyatelnost i Sistoyanieto na Svobodniya Universitet Prez Uçebnata 1931-1931 Godina", *X-XII Godišnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya 1932, s. 98; "Otçet za Jivota, Akademičnata Deyatelnost i Sistoyanieto na Svobodniya Universitet Prez Uçebnata 1935-1936 Godina", *XVI Godišnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni (Političeski) i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya 1937, s. 29; "Otçet za Akademičnata Deyatelnost i Sistoyanieto na Svobodniya Universitet Prez Uçebnata 1936-1937 Godina", *XVII Godišnik na Vişseto Uçilişte za Trgovsko-Stopanski i Obştestveno-Političeski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1938, s. 6.

⁹⁴ "Reç, Proiznesena ot Direktora S.S. Bobçev na 10 Oktomvri 1920 Godina po Sluçay Otkrivaneto na Balkanskiya Blizkoiztoçen İnstitut", s. 43.

⁹⁵ Stefan Bobçev, "Svobodniyat Universitet i Negoviyat Priemnik – Dirjavnoto Vişse Uçilişte za Finansovi i Administrativni Nauki", *Mir Gazetesi*, 22 Temmuz 1940, S. 11990, s. 3.

⁹⁶ Elena Stelova ve Stoyço Grınçarov, *İstoriya na Bulgariya v Tri Toma*, Cilt III, *İstoriya na Nova Bulgariya 1878-1944*, Sofya 2006, s. 461-463; Positsa Stoyanova, "Demokratičeskata Partiya i naçaloto na Blokovoto Upravlenie (Yuni-Oktomvri 1931 Godina)", *İstoričeski Pregled Dergisi*, 1991, S. 2, s. 21-22.

⁹⁷ *İstoriya na Bulgariya*, Cilt IX, *İstoriya na Bulgariya 1918-1944*, Baş Editör Georgi Markov, Sofya, 2012, s. 655-656.

Balkan Yakın Doğu Enstitüsünün çalışmalarını, doğrudan etkileyen bir faktör olmasa da dış siyaset de etkilemiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi ter-tiplenen Balkan konferansları Balkanolojik bilimsel gelişmelere ciddi bir hız vermiştir. Bu büyük ölçüde Sofya dışında kalmıştır, çünkü Bulgar kamu-oyu bu uluslararası görüşmelere, en azından son yapılanlara, güven duyma-mıştır.⁹⁸ Daha sonraki dönemlerde Balkanlar'da diplomasi alanındaki geli-şmeler, Bulgar kamu çevresini daha da güvensiz duruma getirmiş ve böylece Balkanolojik araştırmalar için de elverişsiz bir ortam meydana gelmiştir.

Bilindiği üzere Bulgaristan, Neuilly Antlaşması'nı imzalamasına rağ-men Birinci Dünya Savaşı'nın getirdiği uluslararası düzen ile barışama-mıştır. Bu anlaşmanın teftişi, Bulgar dış politikasının temel stratejik unsu-ru hâline gelmiştir. Bu nedenle ülkenin, Güney Doğu Avrupa sorunlarının çözümünde aktif ve etkin katılım imkânı da azalmıştır.⁹⁹ Bu yüzden 30'lu yıllarda, Sofya'nın komşu ülkeler ile ilişkileri hep gergin olmuştur. Bulgar devletinin kendi komşularına karşı davranış biçimi, toprak talepleri ve bu taleplerin gerçekleşmesi, Güneydoğu Avrupa'da olagelen değişimler, iktisadi sorunlar ve azınlık sorunları vs. etkili olmuştur.¹⁰⁰

1934 yılında imzalanan Balkan Paketi'nin bu tabloda özel bir yeri olmuştur. Bu antlaşma, anti revizyonizm karakteri taşıdığı için¹⁰¹ Bulgaristan'da tartışmalara sebep olmuştur. Revizyonist hareketlerden dolayı da Bulgar kamuoyu tarafından şiddetli bir şekilde eleştirilmiştir.¹⁰² Bulgaristan dâhil edilmeden kurulan Balkan Paketi, parlamentodaki siyasi parti temsilcilerinin de tepkisine neden olmuştur. Onlar bunu Bulgaristan'a yönelik karşı bir tavır olarak nitelendirmişlerdir.¹⁰³

Buna basın da kayıtsız kalmamıştır. Bazı popüler gazeteler, Balkan Paketi'nin kurulması olayına fazlasıyla geniş yer ayırmış ve bu oluşumu Bulgar millî menfaatine ağır darbe olarak nitelendirmiştir.¹⁰⁴ Bununla beraber

⁹⁸ B. B., "Balkanskiyat Pakt", *Dnevnik Gazetesi*, 07 Şubat 1932, S. 9646, s. 1; G. P. Genov, "Pred Tretata Balkanska Konferentsiya", *Zora Gazetesi*, 3 Ekim 1932, S. 3977, s. 2; B. B., "Tretata Balkanska Konferentsiya", *Dnevnik Gazetesi*, 23 Ekim 1932, S. 9859, s. 1; G. D. Tonçev, "Balkanskata Uniya e Çista Utopiya" (mülakat), *Dnevnik Gazetesi*, 29 Aralık 1932, S. 9914, s. 1.

⁹⁹ Kristyu Mançev ve Valerian Bistriski, *Bulgariya i Neynite Sisedi 1931-1939*, Sofya, 1978, s. 303.

¹⁰⁰ Age, s. 304.

¹⁰¹ Mehmet Gönülbol ve Cem Sar, *Atatürk ve Türkiye'nin Dış Politikası (1919-1938)*, Ankara, 2013, s. 117.

¹⁰² N. P. Nikolaev, "Naşiyat Revizionizm", *Mir Gazetesi*, 5 Nisan 1934, S. 10118, s. 1.

¹⁰³ Kristyu Mançev, "Bilgariya i Diplomaticheskata Aktivnost na Balkanite v Kraya na 1933 i Naçaloto na 1934 Godina", *Studia Balcanica*, Cilt VI, Sofya, 1972, s. 160. Örnek olarak bk. "Balkanskiyat Pakt" (başyazı), *Zname Gazetesi*, 24 Ocak 1934, S. 18, s. 1.

¹⁰⁴ Rumen Karaganev, "Glavnite Problemi na Balkanskata Politika na Bylgariya, Otrazeni po Stranitsite

önemli bir bilim adamı zümresi de Bulgar kamuoyunun istekleri doğrultusunda fikirlerini beyan etmişlerdir.¹⁰⁵ Bulgar tarih bilimcileri de büyük bir tepki göstermişler ve keskin milliyetçilik ruhunu desteklemişlerdir.¹⁰⁶ Böylece oluşan bu toplumsal ve politik atmosfer, Balkanoloji bilimini ciddi sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır.

Stefan Bobçev Balkan Yakın Doğu Enstitüsünün açılışında şöyle demiştir, “*Dile getirilen bu hedefler şimdilik sadece bir dilek niteliğindedir fakat biz Bulgar kamuoyu önünde bu ideallerimizi korkmadan dile getiriyoruz. Bunların hangisinin gerçekleşeceğini - zaman gösterecektir!*”¹⁰⁷

Bundan on sekiz yıl sonra zaman, onun temelini atmış olduğu yüksekokula, acımasızlığını göstermiştir. 19 Mayıs 1934 tarihinde Balkanoloji bilimi yeni bir sorunla karşı karşıya kalmış, Sofya’da askerî darbe yapılmıştır. Ülkede otoriter bir rejim, politikanın değişik alanlarını, iktisat ve toplum hayatını, çelik ellerle yönetmeye ve her işe karışmaya başlamıştır.¹⁰⁸

Devletin sert denetimi ilk olarak Serbest Üniversitenin öğrenci alımında kendini göstermiştir. Üniversite, 1934-1935 akademik yılında 1250 öğrenci kabul ederken 1935-1936 akademik yılında Eğitim Bakanlığı tarafından getirilen kısıtlamadan dolayı sayı 500’e düşürülmüştür.¹⁰⁹ Artık 30’lu yılların sonu ve 40’lı yılların başlarına doğru Eğitim Bakanlığı eğitim alandaki tüm etkinlikleri ve her türlü girişimi, kontrolü altına almıştır.¹¹⁰ Rejim, kendi otoriter hareketini haklı göstermek için, ideolojik meşrulaştırmaya ihtiyaç duymuş ve bu ihtiyacı eğitim sistemi de dâhil olmak üzere¹¹¹ aşırı milliyetçiliğin sembolik kaynaklarından yararlanarak sağlamaya çalışmıştır.¹¹²

na Vestnik Mir (1934-1939)”, İzsledvaniya po Bilgarska İstoriya, Cilt VII, *Studii po Nova Bilgarska İstoriya (1878-1944)*, Sofya, 1985, s. 304-307.

¹⁰⁵ *İstoriya na Bulgariya*, Cilt IX, s. 657.

¹⁰⁶ age, s. 669.

¹⁰⁷ “Reç, Proiznesena ot Direktora S.S. Bobçev na 10 Oktomvri 1920 Godina po Sluçay Otkrivaneto na Balkanskiya Blizkoiztoçen İnstitut”, s. 43.

¹⁰⁸ *İstoriya na Bulgariya*, Cilt IX, s. 297-299; 318-323; Örnek olarak bk. “Naredba-Zakon za Dirjaven Nadzor Virhu Drujestvata i Sdrjavaniyata”, *Dirjaven Vestnik*, 8 Nisan 1938, S. 77.

¹⁰⁹ İv. Dilov, “Svobodniyat Universitet i Negovoto Znaçenie”, *Akademiçen Glas Gazetesi*, 1 Temmuz 1936, S. 43, s. 2.

¹¹⁰ Pepka Boyadjieva, agm.

¹¹¹ Rumen Daskalov, age, s. 509.

¹¹² Age, s. 395.

Serbest Üniversitenin Akademik Kurulu yeni şartlara uyum sağlama-ya çalışmıştır. 1936 yılında, üniversitenin tüzüğü ikinci kez değiştirilmiştir. Bu bağlamda, Balkanoloji disiplininde yeni müfredat kabul edilmiştir. 1931 yılına ait olan müfredatla karşılaştırıldığında, yeni müfredatta Balkanoloji derslerinin sayısı büyük ölçüde azaltılmış, Balkan dilleri eğitimi ise tamamen kaldırılmıştır.¹¹³

1938 yılında otoriter rejim Serbest Üniversitenin hemen hemen yirmi yıllık faaliyetini gayri resmî, yükseköğrenim için verdiği diplomaların hükümsüz olduğunu açıklayarak söz konusu Üniversiteye karşı sıkı tedbirler koymuştur.¹¹⁴ Bu durumda özel eğitim ve bilim merkezinin varlığını sürdürmesi artık sorun teşkil etmiştir. Yüksekokulun hukuki statüsünün nihai yasal düzenlemesi iki yıl sonra gerçekleşmiştir. Başbakanlık ve Eğitim Bakanlığı görevlerinde bulunmuş ünlü arkeolog Bogdan Filov 21 Mayıs 1940'ta Serbest Üniversitesi'nin Devlet Mali ve İdari Bilimler Yüksek Okuluna dönüşmesi için kanun hükmündeki tasarımı incelenmek üzere meclise sunmuştur.¹¹⁵

Balkanoloji ile ilgili olarak belirtilmesi gereken ilginç bir nokta da yüksekokulun yeni akademik yapısına ilişkin yapılan tartışmalarda, komşu ülkeler hakkındaki bilinenlerin çok uzakta bulunan ülkeler hakkındaki bilinenlerden çok daha az ve yetersiz olduğundan dolayı bu ülkeleri (komşu ülkeleri) tanıtan tarih, siyaset ve ekonomi derslerinin verilmesi önerisinde bulunulmuş olmasıdır.¹¹⁶ Elbette ki böyle bir teklifin otoriter rejim tarafından kabul edilmesi mümkün değildir, çünkü 'hayatın nabzı' (Bogdan Filov'a göre) artık Bulgaristan komşuları hakkında bilgilere ihtiyaç duymamaktadır. Başka bir deyişle, 30'lu yılların ortalarından itibaren Bulgar milliyetçiliği revizyonist iddialarını örtbas etme durumundan çıkmış ve komsularına karşı yavaş yavaş keskin bir tavır almaya başlamıştır. Belki de bundan dolayı, kanun teklifini hazırlayan Filov 'kısıtlı ve daha pratik hedefleri olan' ve ülkede mali ve idari alanda ihtiyaç duyulan uzmanları yetiştirecek olan eğitim kurumu modeli sunmuştur.¹¹⁷ Sonuçta Serbest Üniversitenin halefinin hukuki statüsünü belirleyen kanun meclis tarafından kabul edilmiştir. Buna göre

¹¹³ "Ustav na Svobodniya Universitet za Dirjavni (Političeski) i Stopanski Nauki", *XVI Godišnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni (Političeski) i Stopanski Nauki v Sofya*, Sofya, 1937, s. 9-13.

¹¹⁴ "Zašto se Otneha Pravata na Svobodniya Universitet", *Zora Gazetesi*, 7 Nisan 1938, S. 5638, s. 7; Naredba-Zakon za Častnite Višši Učilišta", *Dirjaven Vestnik*, 12 Nisan 1938, S. 80.

¹¹⁵ *Stenografski Dnevništvo na XXV Obiknoveno Narodno Sibranie, Prva Redovna Sesiya*, s. 1367.

¹¹⁶ Age, s. 1378.

¹¹⁷ Age, s. 1367.

eğitim kurumu özerk yapısını kaybetmiş ve tamamen Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır.¹¹⁸ Sunulan eğitim modelinde İktisat ve İdari olmak üzere iki fakülte ile sınırlandırılmıştır. Balkanoloji dersleri tamamen eğitim programından çıkarılmıştır, aynı zamanda Balkan dillerine de yer verilmemiştir.¹¹⁹ Böylece gelişiminde sadece kısa bir mesafe kat edebilen Balkanoloji, Bulgar bilim ve eğitim alanından zorla çıkarılmış ve yaklaşık yarım yüzyıl boyunca bertaraf edilmiş durumunda kalmıştır.

5. Sonuç

Bulgaristan’da Balkanolojinin kurumsal gelişimi için ilk denemeler, yaklaşık yüzyıl önce Balkan Orta Doğu Enstitüsü tarafından yapılmıştır. Yirmi yıl boyunca bu Enstitü ülkenin ticari-ekonomik, sosyo-politik ve idari ihtiyaçlarına yönelik iyi hazırlıklı Balkanlar ve Ortadoğu hakkında özel bilgiye sahip olan mezunlar vermiştir.

Yararlı eğitim programı ile birlikte, Balkan Orta Doğu Enstitüsünün, Bulgaristan sınırları içinde, Balkanları ve Orta Doğuyu bütün bir bölge olarak araştıran yeni bir ilim türünün kurulması ve geliştirilmesi hakkında büyük hedefi de söz konusudur. Ne yazık ki ideolojik, politik, finansal, kültürel vb. nedenlerden dolayı elde edilen sonuçlar amaçlanan seviyede değildir.

Kendine has ‘özel’ yapısı dolayısıyla çok hassas bir bilim disiplini özelliğini taşıması, yukarıda bahsedilen Bulgaristan örneğindeki Balkan çalışmalarının ilk adımları, belki de bu araştırmancının en önemli sonucudur. Başka bir deyişle, Balkanolojik bilgilerin, uç ideolojik görüşlere kolayca av hâline gelme, uluslararası konjonktürün olumsuz etkisi altında kalma veya kamunun şiddete dönüşebilen önyargılarına esir düşme ihtimali görülmektedir. Bu anlamda, Balkanoloji, ulusal bilgileri üreten geleneksel sosyal bilimler alanlarında mevcut olan rahat hareket alanına sahip değildir. Bu nedenle Balkanolojinin sağlıklı gelişmesi için daha sistematik kurumsal destek ve onun araştırma yöntembilim özeliği ile ilgili akademik çevrelerin daha sabırlı ve anlayışlı bakmasını gerektirir.

¹¹⁸ İstoriya na Bılgariya, Cilt IX, s. 650.

¹¹⁹ “Zakon za Dirjavnoto Vişşe Uçilişte za Finansovi i Administrativni Nauki”, *Dirjaven Vestnik*, 7 Haziran 1940, S. 126, madde 4; “Novata Uredba na Bıvşiya Svoboden Universitet”, *Dnes Gazetesi*, 18 Mayıs 1940, S. 32, s. 3.

KAYNAKÇA**Gazeteler**

- B. B. "Balkanskiyat Pakt", *Dnevnik Gazetesi*, 07 Şubat 1932, S. 9646.
- B. B. "Tretata Balkanska Konferentsiya", *Dnevnik Gazetesi*, 23 Ekim 1932, S. 9859.
- "Balkanski İstitut i Balkanistikata", *Utro Gazetesi*, 28 Ağustos 1935, S. 7810.
- "Balkanski İstitut v Rumniya", *Dnevnik Gazetesi*, 22 Şubat 1914, S. 4127.
- "Balkanskiyat Pakt" (başyazı), *Zname Gazetesi*, 24 Ocak 1934, S. 18.
- "Bılgarski Pisateli v Tsarigrad", *Dnevnik Gazetesi*, 27 Mayıs 1939, S. 11828.
- Bobçev, İliya. "Balkanoznaniye", *Mir Gazetesi*, 8 Temmuz 1936, S. 10789.
- Bobçev, S. S. "Kak i Zašto se Osnova Svobodniya Universitet", *Mir Gazetesi*, 7 Ağustos 1940, S. 12004.
- "Bosnensko-hertsegovinskiyat İstitut za Balkanski İzdirvaniya v Saraevo", *Pryaporets Gazetesi*, 2 Kasım 1916, S. 238.
- D. B. "Grytsko-bılgarski Kulturni Vrızkı", *Dnevnik Gazetesi*, 19 Nisan 1940, S. 12098.
- Dilov, İv. "Svobodniyat Universitet i negovoto Znaçenie", *Akademiçen Glas Gazetesi*, 1 Temmuz 1936, S. 43.
- "Edin Nov Balkanski Pakt", *Slovo Gazetesi*, 14 Aralık 1936, S. 4337.
- Genov, G. P. "Pred Tretata Balkanska Konferentsiya", *Zora Gazetesi*, 3 Ekim 1932, S. 3977.
- Gılıbov, Georgi, "Tretiyat Tsarigradski Festifal", *Zora Gazetesi*, 27 Ağustos 1937, S. 5451.
- "İstitutit za Balkanski Prouqvaniya v Bukureşt. Zadaçite na İstitutata", *Zora Gazetesi*, 15 Ocak 1944, S. 7365.
- "Mejdubalkansko Duhovno Sblijenje", *Dnevnik Gazetesi*, 4 Temmuz 1931, S. 9466.
- "Naredba-Zakon za Çastnite Visşi Uçilišta", *Dirjaven Vestnik*, 12 Nisan 1938, S. 80.
- "Naredba-Zakon za Dirjaven Nadzor Vırhu Drujestvata i Sdrujavaniyata", *Dirjaven Vestnik*, 8 Nisan 1938, S. 77.
- Nikolaev, N. P. "Naşiyat Revizionizm", *Mir Gazetesi*, 5 Nisan 1934, S. 10118.
- "Novata Uredba na Bivşiya Svoboden Universitet", *Dnes Gazetesi*, 18 Mayıs 1940, S. 32.

- Peev, Hristo. "Balkanskiyat Institut", *Mir Gazetesi*, 17 Nisan 1937, S. 110222.
- "Svedeniya iz Svobodniya Universitet", *Akademiçeski Glas Gazetesi*, 1 Kasm 1936, S. 45.
- "Svobodniyat Universitet i Vişite Spetsialni Uçiliştâ", *Akademiçeski Glas Gazetesi*, 10 Mart 1939, S. 70.
- Şanov, Vasil. "Za Starite Turski Arhivni Knigi v Bylgariya", *Mir Gazetesi*, 27 Nisan 1936, S. 10730.
- "Şte Bıde Sızdaden Balkanski Arheologiçeski Institut", *Dnevnik Gazetesi*, 6 Ağustos 1938, S. 11585.
- Tonçev, G. D. "Balkanskata Uniya e Çista Utopiya" (mülakat), *Dnevnik Gazetesi*, 29 Aralık 1932, S. 9914.
- "Uçiliştâ za Finansovi i Administrativni Nauki", *Mir Gazetesi*, 22 Temmuz 1940, S. 11990.
- "Zaştõ se Otneha Pravata na Svobodniya Universitet", *Zora Gazetesi*, 7 Nisan 1938, S. 5638.
- "Zakon za Dırjavnoto Vişe Uçiliştâ za finansovi i Administrativni Nauki", *Dirjaven Vestnik*, 7 Haziran 1940, S. 126.

Kitaplar ve Makaleler

Balkan i Balkantsi, Beograd 1937.

Balkania, Bucureşti, Cilt I-VIII, 1938-1947.

"Balkanski Institut v Belgrad", *Nauçen Pregled Dergisi*, 1934, Yıl VI, S. 1-3.

Bobçev, S. S. "Kak, Koga i Zaştõ Premahnaha v Turtsiya Sultanata i Halifata?", *Nauçen Pregled Dergisi*, 1929, Yıl I, S. 2.

Bobçev, S. S. "Nay-Novite Konstitutsionni i Sotsialno-Kulturni Reformi na Turskata Republika", *Nauçen Pregled Dergisi*, 1929, Yıl I, S. 1.

Bobçev, S. S. "Otçet za Jivota, Akademiçeskata Deyatelnost i Sıstoyanieto na Svobodniya Universitet Prez 1929-1930", *X - XII Godiştnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1932.

Bobçev, S. S. "Vajni Poliitiçeski, Sotsialni i Kulturni Reformi v Nova Turtsiya", *Nauçen Pregled Dergisi*, 1934, Yıl VI, S. 1-3.

Bobçev, S. S. "Dirjavno-Pravni i Obşttestveni Reformi v Nova Turtsiya", *Yuridiçeski Pregled Dergisi*, 1925, Yıl XXVI, S. 9.

- Bobçev, S. S. “Edna Nova Nauka - Balkanologiya”, *Slavyanski Glas Dergisi*, 1936, Yıl XXX, Sayı 2.
- Bobçev, S. S. “Otçet za Jivota, za Akademiçeskata Deyatelnost i Sıstoyanie-to na Svobodniya Universitet Prez Uçebnata 1932-1933 Godina”, *XIII Godişnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni (Politiqueski) i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1933.
- Bobçev, S. S. “Preobrazovatelni Kopneji i Dostijeniya v Nova Turtsiya”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1932, Yıl IV, S. 1-3.
- Bobçev, S. S. “V Nova Turtsiya. Sled Velikite Reformi – Po-Malki Finansovo-Stopanski Naredbi”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1931, Yıl III, S. 3.
- Bobçev, S. S. “Za Nova Turtsiya i Neynata Konstitutsiya”, *Yuridiçeski Pregled Dergisi*, 1925, Yıl XXVI, S. 7-8.
- Bobçev, S. S. “Mejdunaroden Pregled za Balkanski Prouçvaniya”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1935, Yıl VII, S. 1-3.
- Bobçev, S. S. “Svobodniyat Universitet i Negoviyat Priemnik – Dirjavnoto Vişe Uçilişte za Finansovi i Administrativni Nauki”, *Mir Gazetesi*, 22 Temmuz 1940, S. 1190.
- “Broy na Studentite, Zavırşili Svobodniya Universitet ot 1922-1923 do 1932-1933 Uçebna Godina”, *XIII Godişnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1933.
- Bulletin de l’Institut pour l’étude de l’Europe sud-orientale*, Bucarest, 1914-1923, Red. N. Jorga, G. Murgoci, V. Rârvan.
- Danev, Stoyan. *Oçerk na Diplomatıçeskata İstoriya na Balkanskite Dirjavi*, Sofya, 1922.
- Daskalov, Rumen. *Bilgarskoto Obştestvo. 1878-1939*, Cilt II, *Naselenie, Obştestvo, Kultura*, Sofya, 2005.
- “Desetgodışninata na Svobodniya Universitet”, *X - XII Godişnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1932.
- “Dirjavniyat Stroy na Segaşna Turtsiya - Akademiçna Reç, Proiznesena ot Prof. S. S. Bobçev, Direktor na Svobodniya Universitet na 1 Noemvri 1926 Godina na Tirjestvenoto Sıbranie-Godışen Praznik”, *V Godişnik na Svobodniya Universitet*, Sofya, 1926.
- “Etnografiya”, *Nayçen Pregled Dergisi*, 1935, Yıl VII, S. 1-3.
- Gönlübol, Mehmet ve Cem Sar. *Atatürk ve Türkiye’nin Dış Politikası (1919-1938)*, Ankara, 2013.

- İsov, Mümin. “Bulgar Basımında Türkiye Cumhuriyeti’nin İlanı”, *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, Cilt V, S. 1, Temmuz 2016.
- İstoriya na Bulgariya*, Cilt IX, *İstoriya na Bulgariya 1918-1944*, Baş Editör Georgi Markov, Sofya, 2012.
- Karaganev, Rumen. “Glavnite Problemi na Balkanskata Politika na Bylgariya, Otrazeni po Stranitsite na Vestnik Mir (1934-1939)”, İzsledvaniya po Bılgarska İstoriya, Cilt VII, *Studii po Nova Bılgarska İstoriya (1878-1944)*, Sofya, 1985.
- Kniga o Balkanu*, Cilt I, Beograd, 1936.
- “Knigopis”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1935, Yıl VII, S. 1-3.
- “Knigopisni Otvizi i Belejki”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1931, S. III, S. 3.
- “Knigopisni Otvizi i Belejki”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1932, Yıl IV, S. 1-3.
- Kulev, G. Otçet za Vıveja i Sıstoyanieto na Svobodniya Universitet Prez 1921-1922 Akademiçna Godina”, *Godişnik na Svobodniya Universitet (Balkanski Blizkoiztoçen İstitut)*, Sofya, 1922.
- Kulev, T. “Otçet za Akademiçnoto Sıstoyanie i Deyatelnost na Svobodniya Universitet Prez Uçebnata 1935-1936”, *XVI Godişnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni (Politiqeski) i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1937.
- Les Balkans, Athènes*, 1930-1940.
- Mançev, Kristyu. “Bılgariya i Diplomatiçeskata Aktivnost na Balkanite v Kraya na 1933 i Naçaloto na 1934 Godina”, *Studia Balcanica*, Cilt VI, Sofya, 1972.
- Mançev, Kristyu ve Valerian Bistriski, *Bılgariya i Neynite Sısedı 1931-1939*, Sofya, 1978.
- Mışaykov, D. “Otçet za Akademiçeskata Deyatelnost i Sıstoyanieto na Svobodniya Universitet Prez Uçebnata 1934-1935 Godina”, *XV Godişnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni (Politiqeski) i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1935.
- Nalyavo, Sotsialno. *Natsionalizmit – napred. Programni i Organizatsionni Dokumenti na Bılgarski Avtoritaristki Natsionalistiçeski Formatsii*, Yayına Hazırlayan Nikolay Poppetrov, Sofya, 2009.
- “Nauçni obştuvaniya i Yubileyni Pozdravi”, *XVI Godişnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni (Politiqeski) i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1937.
- Nedkov, Boris. “Orientalistikata v Sofiyskata Narodna Biblioteka”, *Godişnik na Bılgarskiya Bibliografski İstitut za 1945-1946*, Sofya, 1948.

- Nedkov, Boris. "OrientalSKIyat Otdel na Dyrjavna Biblioteka Vasil Kolarov", *İzvestiya na Narodna Biblioteka Vasil Kolarov za 1954*, Sofya, 1956.
- "Otçet za Akademiçnata Deyatelnost i Sistoyanieto na Svobodniya Universitet Prez Uçebnata 1936-1937 Godina", *XVII Godişnik na Visşeto Uçilişte za Tirgovsko-Stopanski i Obştestveno-Politiçeski Nauki v Sofiya*", Sofya, 1938.
- "Otçet za Jivota, Akademiçnata Deyatelnost i Sistoyanieto na Svobodniya Universitet Prez Uçebnata 1935-1936 Godina", *XVI Godişnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni (Politiçeski) i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1937.
- "Plan na Lekciite za Trite Kurasa i v Trite Otdeleniya na Svobodniya Universitet", *Godişnik na Svobodniya Universitet (Balkanski Blizkoiztoçen İstitut)*, Sofya, 1922.
- "Podobreniya i Usvirşenstvaniya v Prepodavaneto", *Nauçen Pregled Dergisi*, 1930, Yıl II, S. 3.
- Poppetrov, Nikolay ve Voin Bojinov. *Natsionalno Mogişta i Obedinena Bilgariya. Formatsiite na Radikalnata Desnitsa i Natsionalniyat Vipros*, Sofya, 2014.
- "Poseşteniya na Svobodniya Universitet ot Çujdentsi i Obştestvenitsi", *Nauçen Pregled Dergisi*, 1930, Yıl II, S. 3.
- "Reç, Proiznesena ot Direktora S.S. Bobçev na 10 Oktomvri 1920 godina po Sluçay Otkrivaneto na Balkanskiya Blizkoiztoçen İstitut", *Godişnik na Svobodniya Universitet (Balkanski Blizkoiztoçen İstitut)*, Sofya, 1922.
- Refik, Ahmet. "Türk İdaresinde Bulgaristan (973-1255)", *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, İstanbul, 1933, Cilt VIII, S. 6, s. 62-96; S. 7, s. 1-44.
- Refik, Ahmet. "Bylgariya Pod Tursko Upravlenie", *XVII Godişnik na Visşeto Uçilişte za "Tirgovsko-Stopanski i Obştestveno-Politiçeski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1938.
- Revue historique du sud-est européen*, Bucarest, 1924-1942.
- Revue internationale des Études balkaniques*, Beograd, 1934-1941.
- Statelova, Elena ve Stoyço Grinçarov. *İstoriya na Bulgariya v Tri Toma*, Cilt III, İstoriya na Nova Bilgariya 1878-1944, Sofya, 2006.

- Stenografski Dnevnik na XXV Obiknoveno Narodno Sibranie, Purva Redovna Sesiya*, Kniga 3, Sofya, 1941.
- Stoyanov, P. “Predgovor kim Bilgarskiya Prevod”, *XVII Godišnik na Visşeto Uçilişte za Tirgovsko-Stopanski i Obştestveno-Politiçeski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1938.
- Stoyanov, P. “Otçet za Akademiçnata Deyatelnost i Sıstoyanieto na Svobodniya Universitet Prez Uçebnata 1936-1937 Godina”, *XVII Godišnik na Visşeto Uçilişte za Tirgovsko-Stopanski i Obştestveno-Politiçeski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1938.
- Stoyanov, P. “Otçet za Jivota, Akademiçnata Deyatelnost i Sıstoyanieto na Svobodniya Universitet Prez Uçebnata 1931-1931 Godina”, *X - XII Godišnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1932.
- Stoyanova, Positsa. “Demokratiçeskata Partiya i naçaloto na Blokovoto Upravlenie (Yuni-Oktomvri 1931 Godina)”, *İstoriçeski Pregled Dergisi*, 1991, S. 2.
- Todorov, Nikolay. “Balkanistikata v Bilgariya i Nauçnoto Sytrudniçestvo na Balkanite”, *Deveti Septemvri i Balkanite*, Sofya, 1974.
- Todorov, Nikolay. “Balkanistikata v Bylgariya”, *Studia Balcanica*, Cilt II, *Prouçvaniya po Sluçay II Kongres po Balkanistika*, Sofya, 1970.
- Todorov, Nikolay. “Nova Mejdunarodna Organizaciya za balkanistika”, *İstoriçeski Pregled*, 1963, S. 3.
- Todorov, Nikolay. *Razvitie, Postitjeniya i Zadaçi na Balkanistikata v Bilgariya*, Sofya, 1977.
- “Tyurkologiya i Borba za Pravo Prez Vreme na Osmanskoto Vladiçestvo”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1934, Yıl IV, S. 1-3.
- “Uçenie i İzpiti”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1931, Yıl III, S. 3.
- “Uçenie i İzpiti”, *X - XII Godišnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni i Stopanski Nauki v Sofiya*, Sofya, 1932.
- “Upravlenie i Prepodavatelski Personal na Svobodniya Universitet”, *Godişnik na Svobodniya Universitet (Balkanski Blizkoiztoçen İstitut)*, Sofya, 1922.
- “Ustav na Balkanskiya Blizkoiztoçen İstitut v Sofiya”, *Godişnik na Svobodniya Universitet (Balkanski Blizkoiztoçen İstitut)*, Sofya, 1922.

“Ustav na Svobodniya Universitet za Dirjavni (Politiçeski) i Stopanski Nauki v Sofiya”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1931, Yıl III, S. 3.

“Ustav na Svobodniya Universitet za Dirjavni (Politiçeski) i Stopanski Nauki”, *XVI Godişnik na Svobodniya Universitet za Dirjavni (Politiçeski) i Stopanski Nauki v Sofya*, Sofya, 1937.

VELEVA, Lilyana ve Lilyana Piponkova, *Stefan Bobçev 1853-1940*, Sofya, 2014.

“Zadaçi i Programa na Nauçen Pregled”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1929, Yıl I, S. 1.

Zašto i Kak e Osnovan Svobodniyat Universitet, Osnovanie, Zadaçi i Tseli, Ustrojstvo, Akademiçesko i Yuridiçesko Polojenje (Spored Ofitsialni Danni i Dokumenti), Sofya, 1928.

Zlatarski, Vasil. “Kak Bil Zavzet Odrin ot Rusite i Bil Sklyuçen Odrinskiya Mir v 1829 Godina (Spored Pismata na Edin Oçevidets i Uçastnik)”, *Nauçen Pregled Dergisi*, 1930, Yıl II, S. 3.

Zlatarski, Vasil. *Nova Politiçeska i Socialna İstoriya na Bulgariya i Balkanskiya Poluoströv*, Sofya, 1921.

Kostov, Aleksandır. “Petdeset Godini İstitut za Balkanistika”, *Spisanie na Bulgarskata Akademiya na Naukite*, 2014, S. 5.

Elektronik Kaynaklar

Boyadjieva, Pepka. “Svobodniyat Universitet ili Tsenata na Pravoto da Bideş Razliçen”, <http://www.razum.org/bg/archive/49-svobodniqt-universitet-ili-tzenata-da-budesh-razlichen.html> (20 Haziran 2016).

Pırvanov, Petr. “Za Tretiya Rzasadnik na Naukata (Stefan Bobçev i Svobodniya Universitet)”, <http://fe.swu.bg/en/wp-content/uploads/5-32013.pdf> (20 Haziran 2016).